

Сумський державний педагогічний університет імені А.С. Макаренка
Навчально-науковий інститут історії, права та міжнародних відносин
Кафедра права та методики викладання правознавства

ЗАТВЕРДЖУЮ

Директор Інституту історії, права та міжнародних відносин

Ю.В. Подрез

и «01» вересня 2021 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ ОСНОВИ НАУКОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

Галузь знань 08 Право

Спеціальність 081 Право

Освітньо-професійна програма Право

Перший рівень вищої освіти

Мова навчання українська

Погоджено науково-методичною комісією НН інституту історії, права та міжнародних відносин

«31» серпня 2021 р.

Голова Моцак С.І., кандидат педагогічних наук, доцент

Розробник:

Кучук А.М. – доктор юридичних наук, професор, професор кафедри права та методики викладання правознавства

Робоча програма розглянута і схвалена на засіданні кафедри права та методики викладання правознавства

Протокол № 1 від «31» серпня 2021 р.

Завідувач кафедри

кандидат педагогічних наук, доцент О.М. Іваній

Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Освітній ступінь	Характеристика навчальної дисципліни
Кількість кредитів – 3		Обов'язкова
		Рік підготовки:
Загальна кількість годин - 90	Бакалавр	1-й
		Семестр
		2-й
		Лекції
		20 год.
		Практичні, семінарські
		20 год.
		Лабораторні
		-
		Самостійна робота
48 год.		
Консультації:		
2 год.		
Вид контролю: залік		

1. Мета вивчення навчальної дисципліни

Навчальна дисципліна ««Основи наукових досліджень» має на меті оволодіння здобувачами вищої освіти знаннями про пропедевтичні аспекти наукових досліджень та основами організації наукової роботи.

Навчальна дисципліна «Основи наукових досліджень» входить до переліку обов'язкових компонентів освітньо-професійної програми.

Навчальна дисципліна спрямована на формування таких визначених освітньо-професійною програмою **загальних і спеціальних компетентностей:**

ЗК 1. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.

ЗК 4. Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово.

ЗК 7. Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.

ЗК 8. Здатність бути критичним і самокритичним.

ЗК 9. Здатність працювати в команді.

ЗК 10. Здатність діяти на основі етичних міркувань (мотивів).

СК 12. Здатність аналізувати правові проблеми, формувати та обґрунтовувати правові позиції.

СК 13. Здатність до критичного та системного аналізу правових явищ і застосування набутих знань у професійній діяльності

СК 16. Здатність до логічного, критичного і системного аналізу документів, розуміння їх правового характеру і значення.

СК 19. Знання і розуміння основ наукового пізнання.

СК 22. Здатність застосовувати знання засад і змісту інституту права інтелектуальної власності.

Навчальна дисципліна спрямована на формування визначеної освітньо-професійною програмою **інтегральної компетентності, а саме:** здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми у галузі професійної правничої діяльності або у процесі навчання, що передбачає застосування правових доктрин, принципів і правових інститутів і характеризується комплексністю та невизначеністю умов.

Навчання спрямоване на комплексну реалізацію практичної, когнітивно-освітньої, професійної та виховної мети, а саме:

- *практична мета:* вироблення у студентів основ наукового пізнання;

- *когнітивно-освітня мета:* набуття та поглиблення знань про основи наукової роботи;

- *професійна мета:* оволодіння системою категорій і формування на цій основі вмінь і навичок логічного мислення, основ дослідження проблеми;

- *виховна мета:* формування правника з критичним мисленням, здатного вирішувати професійні завдання, виходячи з загальнолюдських цінностей.

2. Передумови для вивчення дисципліни

Виходячи з мети викладання основ наукових досліджень, її вивченню не передуює опанування інших правничих навчальних дисциплін. Навпаки, опанування основ наукових досліджень є передумовою успішного вивчення інших правничих дисциплін.

3. Результати навчання за дисципліною

ПРН 1. Визначати переконливість аргументів у процесі оцінки заздалегідь невідомих умов та обставин.

ПРН 2. Здійснювати аналіз суспільних процесів у контексті аналізованої проблеми і демонструвати власне бачення шляхів її розв'язання.

ПРН 3. Проводити збір і інтегрований аналіз матеріалів з різних джерел.

ПРН 4. Формулювати власні обґрунтовані судження на основі аналізу відомої проблеми.

ПРН 5. Давати короткий висновок щодо окремих фактичних обставин (даних) з достатньою обґрунтованістю.

ПРН 6. Оцінювати недоліки і переваги аргументів, аналізуючи відому проблему.

ПРН 7. Скласти та узгоджувати план власного дослідження і самостійно збирати матеріали за визначеними джерелами.

ПРН 8. Використовувати різноманітні інформаційні джерела для повного та всебічного встановлення певних обставин.

ПРН 9. Самостійно визначати ті обставини, у з'ясуванні яких потрібна допомога, і діяти відповідно до отриманих рекомендацій.

ПРН 10. Вільно спілкуватися державною та іноземною мовами як усно, так і письмово, правильно вживаючи правничу термінологію.

ПРН 12. Доносити до респондента матеріал з певної проблематики доступно і зрозуміло.

ПРН 13. Пояснювати характер певних подій та процесів з розумінням професійного та суспільного контексту.

ПРН 14. Належно використовувати статистичну інформацію, отриману з першоджерел та вторинних джерел для своєї професійної діяльності

ПРН 15. Вільно використовувати для професійної діяльності доступні інформаційні технології і бази даних.

ПРН 18. Працювати в групі, формуючи власний внесок у виконання завдань групи

ПРН 23. Застосовувати набуті знання у різних правових ситуаціях, виокремлювати юридично значущі факти і формувати обґрунтовані правові висновки.

ПРН 27. Володіти базовими навиками захисту права інтелектуальної власності

4. Критерії оцінювання результатів навчання

Розподіл балів

Поточний контроль							Разом	Сума
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7		
Поточний контроль							60	100
6	6	12	6	12	12	6		
Контроль самостійної роботи							40	
6	6	5	6	6	5	6		

4.1. Критерії оцінювання видів роботи для поточного контролю

Під час оцінювання результатів навчання застосовується накопичувальна бально-рейтингова система, що передбачає оцінювання якості виконання здобувачами вищої освіти всіх видів аудиторної та позааудиторної навчальної діяльності, спрямованих на опанування навчального матеріалу шляхом поточного та підсумкового контролю.

Система оцінювання курсу реалізується згідно з критеріями оцінювання навчальних досягнень здобувачів вищої освіти під час відвідування лекцій, участі у семінарах та виконання інших видів роботи.

Поточний контроль складається з таких компонентів:

- **60 балів:** аудиторна робота: на семінарських заняттях – підготовка доповідей і виступ в аудиторії у вигляді усних відповідей, участь в обговоренні семінарських питань / дискусіях, виконання практичних завдань, виконання завдань тестового контролю; участь у роботі малих груп, розв'язуванні кейсів, демонстрація навичок soft skills; активна участь у лекційному занятті враховується при виставленні оцінки за відповідну тему;

- **40 балів:** опрацювання теоретичного матеріалу, виконання індивідуальних завдань, підготовка рефератів, есе, презентацій; розв'язання кейсів, участь у наукових заходах.

Разом - **100 балів.**

В Університеті передбачено можливість перерахування результатів неформальної та/або інформальної освіти відповідно до Положення про порядок визнання результатів навчання у неформальній та/або інформальній освіті у Сумському державному педагогічному університеті імені А.С.Макаренка (<https://sspu.edu.ua/universitytet/edusci/normatyvno-pravovabaza>).

Перерахування результатів здійснюється на добровільній основі та передбачає підтвердження того, що здобувач досяг результатів навчання, передбачених освітньою програмою.

Перерахуванню можуть підлягати результати навчання отримані шляхом неформальної та/або інформальної освіти, що за тематикою, обсягом

вивчення та змістом відповідають як навчальній дисципліні в цілому, так і її окремому розділу, темі (темам), індивідуальному завданню, які передбачені цією робочою програмою.

Оцінювання результатів аудиторної роботи здійснюється за наступними критеріями

БАЛИ	ПОЯСНЕННЯ
6	Здобувач вищої освіти відповідає на всі питання семінарського заняття, розкриває зміст категорій, що підлягають засвоєнню при вивченні теми; виконує всі завдання, може правильно визначати спільні та відмінні риси понять, які складають предмет порівняльного аналізу; висловлює і обґрунтовує власну думку щодо предмету заняття, наводить аргументи на її підтвердження, що ґрунтуються на системному знанні теоретичних положень і юридичної практики. Під час заняття продемонстрована активність та ініціативність.
5	Здобувач вищої освіти відповідає на всі питання семінарського заняття, розкриває зміст категорій, що підлягають засвоєнню при вивченні теми; виконує завдання, однак допускає неточності; може визначати спільні та відмінні риси понять, які складають предмет порівняльного аналізу; висловлює власну думку щодо предмету заняття, наводить аргументи на її підтвердження, що ґрунтуються на положеннях підручників і навчальних посібників, окремих прикладах з юридичної практики Під час заняття продемонстрована ініціативність.
4	Здобувач вищої освіти дає відповіді на питання семінарського заняття, відтворює дефініції та пояснює зміст категорій, що підлягають засвоєнню при вивченні теми; завдання виконує з неістотними помилками; може визначати спільні та відмінні риси понять, які складають предмет порівняльного аналізу, допускаючи незначні помилки.
3	Здобувач вищої освіти дає відповіді на більшість питань семінарського заняття, відтворює дефініції категорій, що підлягають засвоєнню при вивченні теми; завдання виконує з неістотними помилками; не може визначати спільні та відмінні риси понять, які складають предмет порівняльного аналізу, називаючи при цьому їх ознаки.
2	Здобувач вищої освіти з труднощами виконує завдання, допускаючи змістовні помилки. Відтворює поняття, що розглядалися під час заняття
1	Здобувач вищої освіти зі значними труднощами виконує завдання, допускаючи змістовні помилки, невпевнено відтворює терміни і поняття, що розглядалися під час заняття.
0	Здобувач вищої освіти не готовий до заняття, не відповідає на питання, що винесені на розгляд. Відсутність на занятті.

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою
		для екзамену, заліку, курсового проекту (роботи), практики
90 – 100	A	відмінно
82 - 89	B	добре
74 - 81	C	
64 - 73	D	задовільно
60 - 63	E	
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання
1 - 34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

5. Засоби діагностики результатів навчання

Засобами оцінювання та методами демонстрування результатів навчання дисципліни «Основи наукових досліджень» є:

- усний контроль. Усний контроль здійснюється шляхом індивідуального і фронтального опитування. При індивідуальному опитуванні викладач ставить перед здобувачем вищої освіти декілька запитань, при фронтальному – серію логічно пов'язаних між собою питань перед усією аудиторією;

- письмовий контроль. Здійснюється за допомогою письмових робіт. Письмовий контроль відрізняється також глибиною діагностики (поверховий зріз чи ґрунтовний аналіз);

- тестовий контроль. Тести – спеціальні завдання, виконання (чи невиконання) яких вказує на наявність (або відсутність) у здобувача вищої освіти певних знань, умінь;

- підготовка доповідей, есе, презентацій тощо. Передбачає виконання здобувачами вищої освіти різних форм завдань; розв'язання кейсів, ситуативних завдань.

Засоби діагностики результатів навчання ґрунтуються на необхідності виявлення soft skills: критичне мислення, комплексне розв'язання проблем, оригінальність, креативність, міркування та створення ідей, комунікативні навички та навички самоорганізації, вміння працювати з інформацією.

Особлива увага при опануванні змісту навчальної дисципліни приділяється запобіганню порушенню академічної доброчесності та забезпеченню довіри до результатів освітнього процесу та освітньої діяльності, розумінню здобувачами вищої освіти значення академічної доброчесності та наслідків недотримання її постулатів.

6. Програма навчальної дисципліни

Програма навчальної дисципліни «Основи наукових досліджень» складається з одного розділу.

7. Інформаційний зміст навчальної дисципліни

7.1. Тематичні розділи

Тема 1. Наука і суспільство. Правознавство як наука.

Різноманіття форм знання. Наукове і ненаукове знання. Антинаукове, псевдонаукове і квазінаукове знання. Критерії наукового знання та його структура. Виникнення елементів наукових знань в давньому Світі та в Середні віки. Історія виникнення, становлення та розвитку науки. Проблеми періодизації науки. Класична, некласична і посткласична наука.

Поняття, склад та структура науки. Класифікація наук. Сцієнтизм і антисцієнтизм.

Наука і суспільство. Наука як соціальний інститут. Соціокультурна обумовленість науки. Наука, влада і політика. Роль і функції науки в сучасному суспільстві. Актуальні проблеми науки ХХІ століття.

Правознавство як наука, його предмет. Класифікація правничих наук: історико-теоретичні, галузеві, міжгалузеві, прикладні. Міжнародне публічне та міжнародне приватне право. Методологічна функція загальної теорії права.

Право і правознавство. Функції правничої науки. Правнича наука і правнича практика: питання співвідношення. Завдання правознавства на сучасному етапі розвитку українського суспільства. Глобальні проблеми сучасності і правознавство.

Тема 2. Особливості наукового пізнання.

Наукова і ненаукова раціональність. Гностицизм і агностицизм. Скептицизм. Емпіризм і схоластичне теоретизування.

Неопозитивізм і постпозитивізм в науці (Б. Рассел, Л. Вітгенштейн, К. Поппер, Т. Кун, І. Лакатос, П. Фейєрабенд). Феноменологічні уявлення про науку (Е. Гуссерль). Наука і герменевтика. Структуралізм і постструктуралізм. Фрейдизм і неофрейдизм. Наука і постмодернізм. Наука і синергетика. Комунікативна концепція науки (А.П. Огурцов).

Поняття методології науки. Рівні методологічного аналізу науки. Поняття гіпотези. Види гіпотез та їх характеристика. Поняття наукового факту. Наукова теорія: її поняття, склад, функції та етапи створення. Класифікація правових теорій. Теорії середнього рівня. Види основних теоретичних процесів. Наукові передбачення в правознавстві.

Тема 3. Загальна характеристика методології правознавства.

Загальна характеристика методології правознавства. Основні напрямки розвитку методології правознавства. Місце та роль понятійного апарата в методології правознавства.

Поняття методології правознавства. Метод, принцип і методологія. Проблема класифікації методів. Рівні пізнання: емпіричне і теоретичне. Класичні і неklasичні методології. Становлення класичних методів правознавства.

Поняття і значення принципів правового пізнання. Методологічний плюралізм в дослідженні правових явищ.

Діалектика і діалог. Діалектика і феноменологія (А.Ф. Лосєв). Діалектика і герменевтика (Г.-Г. Гадамер). Інтегральна (синтезуюча) стратегія в юридичній методології. Системний підхід і структурно-функціональна стратегія. Системний підхід і синергетика. Синергетика – теорія відкритих, нестійких, нелінійних, само організуючих систем. Антропний принцип в юридичній методології. Інтерсуб'єктність як принцип

юридичної методології. Історичний підхід в юридичній методології. Культурологічний підхід юридичної методології.

Умови і критерії науковості юридичного дослідження. Істина в праві і науці права. Проблема істинності правового пізнання. Правова наука і прогнозування.

Загальнонаукові методи пізнання права: Логіка в правових дослідженнях. Поняття, думки, висновки. Дефініції в правознавстві. Опис, порівняння і класифікація. Проблема, гіпотеза і теорія.

Спеціально-наукові методи пізнання права. Формально-юридичний метод. Юридичні конструкції в правознавстві. Конкретно-соціологічні дослідження. Соціально-правовий експеримент. Порівняльно-правовий метод. Метод моделювання. Моделі в правознавстві. Статистичні методи в правових дослідженнях. Особливості методів галузевих юридичних наук.

Тема 4. Академічна свобода та доброчесність.

Поняття та принципи академічної свободи. Загальна характеристика академічної свободи.

Поняття та принципи академічної доброчесності. Правове регулювання академічної доброчесності. Загальна характеристика академічної доброчесності. Форми порушення академічної доброчесності. Відповідальність за порушення академічної доброчесності.

Тема 5. Технологія наукового дослідження.

Поняття і основні етапи організації наукових досліджень. Вибір та обґрунтування теми наукових досліджень. Вимоги до теми наукової роботи.

Основні методики планування наукового дослідження.

Визначення мети, завдань, об'єкта і предмета дослідження.

Тема 6. Інформаційна основа наукових досліджень.

Роль інформації у наукових дослідженнях. Джерела наукової інформації. Принципи збору наукової інформації. Призначення наукових документів.

Інформаційні ресурси і технології наукових досліджень. Бібліографічний апарат наукових досліджень.

Тема 7. Результати наукових досліджень.

Поняття результатів наукової роботи. Види результатів наукової роботи. Вимоги до оформлення результатів наукової роботи.

Опублікування результатів наукових досліджень. Науковий реферат. Види наукових публікацій. Наукова монографія. Наукова стаття. Наукова доповідь (повідомлення). Тези наукової доповіді (повідомлення).

Апробація результатів наукових досліджень.

Впровадження та оцінка результатів наукових досліджень.

7.2. Структура та обсяг навчальної дисципліни

Назви розділів і тем	Кількість годин					
	Денна форма					
	Усього	у тому числі				
Лекції		Практ.	Лабор.	Конс.	Самост.р	
Тема 1. Наука і суспільство. Правознавство як наука.	12	2	2			8
Тема 2. Особливості наукового пізнання	12	2	2			8
Тема 3. Загальна характеристика методології правознавства.	12	4	4			4
Тема 4. Академічна свобода та добросовісність	13	2	2			9
Тема 5. Технологія наукового дослідження	13	4	4			5
Тема 6. Інформаційна основа наукових досліджень	13	4	4			5
Тема 7. Результати наукових досліджень	13	2	2			9
	2				2	
Усього годин	90	20	20		2	48

7.3. Теми семінарських занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
		Денна форма
1	Наука і суспільство. Правознавство як наука.	2
2	Особливості наукового пізнання.	2
3	Загальна характеристика методології правознавства.	4
4	Академічна свобода та добросовісність.	2
5	Технологія наукового дослідження.	4
6	Інформаційна основа наукових досліджень	4
7	Результати наукових досліджень.	2
Разом		20

8. Рекомендовані джерела інформації

Основні:

1. Про вищу освіту: Закон України від 01.07.2014 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18#Text>
2. Про наукову і науково-технічну діяльність : Закон України від 26.11.2015 р. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/848-19#Text>
3. Про освіту : Закон України від 05.09.2017 р. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text>
4. Важинський С.Е., Щербак Т.І. Методика та організація наукових досліджень : Навч. посіб. Суми: СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2016. 260 с.
5. Гуторов О.І. Методологія та організація наукових досліджень: навч. Посібник. Х.: ХНАУ, 2017. 272 с.
6. Медвідь В. Ю., Данько Ю. І., Коблянська І. І. Методологія та організація наукових досліджень (у структурно-логічних схемах і таблицях): навч. посіб. Суми: СНАУ, 2020. 220 с.
7. Тулайдан В. Основи наукових досліджень. Навч. посібн. Ужгород, 2017. 105 с.
8. Швець Ф.Д. Методологія та організація наукових досліджень. Навч. посібн. Рівне: НУВГП, 2016. 151 с.

Додаткові:

1. Білозьоров Є.В. Методологічні аспекти використання діяльнісного підходу в дослідженнях правових систем сучасності. *Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова*, 2019. Вип. 34. С. 25–30.
2. Вайнберг С. Пояснюючи світ. Історія сучасної науки. Книжковий клуб «Клуб сімейного дозвілля», 2019. 352 с.
3. Габаковська Х. В. Дослідницький підхід як елемент методології у сучасній юриспруденції : дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук : 12.00.01. Івано-Франківськ, 2018. 207 с.
4. Козюбра М.І. Методологія правознавства і методологія права: співвідношення понять та їх особливості. *Право України*. 2014. № 1. С. 22–32.
5. Корягін М. В., Чік М. Ю. Основи наукових досліджень : Навчальний посібник, 2015. 541 с.
6. Кучук А.М. Сучасна парадигма методології правознавства. *Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ*. 2007. № 4. С. 46-52.
7. Кучук А.М., Пекарчук В.М. Методологія сучасного правознавства: спроба критичного осмислення. *Держава та регіони*. 2021. № 1 (71). С. 27-31.
8. Наріжний Ю.А. Культура и философия постмодерна. Днепропетровск: Днепропетровский гуманитарный университет, 2008. 464 с.

9. Рябовол Л. Т. Система законодавства про наукову і науково-технічну діяльність. *Наукові записки. Серія: Право*. 2018. Вип. 5. С. 4-10.

10. Христинченко Н. П. Суб'єкти наукової діяльності в Україні. *Наше право*. 2014. № 5. С. 50-53.

11. Циппеліус Р. Юридична методологія. Київ, 2004.

Інформаційні ресурси:

1. Національна бібліотека України ім. В.І. Вернадського
<http://www.nbuv.gov.ua/>

2. Український інститут науково-технічної експертизи та інформації
<http://www.uintei.kiev.ua/>

3. Національна академія правових наук України
<http://www.aprnu.kharkiv.org/>